

Toisen saamelaisparlamentaarikkojen konferenssin loppudokumentti

Rovaniemellä lokakuun 28. päivänä 2008

Saamelaisparlamentaarikkojen toinen konferenssi, joka koostuu Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien edustajista ja johon osallistuu Venäjän puolen saamelaisten edustajia, kokoontuneena Rovaniemelle lokakuun 28 p:nä 2008:

Yhtyy täysin saamelaisparlamentaarikkojen ensimmäisen konferenssin julkilausumaan, Jokkmokkin julistukseen, ja korostaa tuon julistuksen perustan tärkeyttä,

Korostaa, että valtioilla on vastuu YK:n alkuperäiskansajulistuksen voimaansaattamisesta, ja osoittaa samalla, että saamelaisparlamentaarikoilla ja saamelaiskäräjillä on vastuu huolehtia siitä, että alkuperäiskansajulistuksen säännöksiä käytetään ja noudatetaan,

Muistuttaa valtioita joiden alueella saamelaisia asuu siitä, että yhä on olemassa paljon kansainvälisoikeudellisia velvoitteita, joita ei ole kyllin hyvin toteutettu, ja että valtioiden tulee panna etusijalle velvoitteiden toteuttamistyö,

Korostaa, että me saamelaiset olemme yksi kansa, koska meillä on yhteinen historia, kulttuuri, kieli ja maa-alueet, ja että valtakunnanrajat eivät saa rikkoa yhtenäisyyttämme;

Julistaa yksimielisesti seuraavaa:

1. Saamelaisilla kansana on YK:n vuoden 1966 itsemääräämisoikeutta koskevan sopimuksen ensimmäisen artiklan mukaan oikeus päättää poliittisista oloistaan, edistää taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystään sekä hallita omia luonnonvarojaan ja -esiintymiään, eikä heiltä missään oloissa saa ottaa pois heidän toimeentulolleen tärkeitä resursseja. Saamelaisia tulee kuulla ja heidän tulee päästä osallistumaan päätösprosesseihin asioissa, jotka vaikuttavat saamelaisiin suoraan, ja valtioiden pitää hakea saamelaisten vapaa ja etukäteen ilmaistu myöntyminen kaikkiin niihin toimiin, jotka koskevat saamelaisia.

2. Perintötieto on tärkeä osa saamelaiskulttuuria ja -identiteettiä. Saamelaisilla on oikeus säilyttää, suojella ja kehittää omaa kulttuuriperintöään, perintötietojaan ja kulttuuri-ilmaisumuotoja niihin kuuluvina tekijänoikeuksineen. Valtioiden tulee yhdessä saamelaisten kanssa toteuttaa tehokkaita toimia näiden oikeuksien tunnustamiseksi ja suojaamiseksi. Perinteisiä saamelaisia symboleja ei saa sallia käytettävän ilman saamelaisten myöntymistä, ja niitä tulee käyttää vain saamelaisten itsensä hyväksymiin tarkoituksiin.

3. Saamelaiset ovat monien sukupolvien ajan eläneet luonnossa ja luonnosta, ja heillä on erityistä osaamista luonnon suojelemisessa ja käyttämisessä. Saamelaisten perintötieto myötävaikuttaa itsestään vahvaan kestäväan kehitykseen. Saamelaisten erityissuhde luontoon sisältää sekä velvollisuuden että vastuun ympäristön riittävästä huomioonottamisesta sekä perintötiedon välittämisestä tuleville sukupolville.

4. Oikeus vaalia, käyttää ja kehittää omaa kieltään on yksi perustavanlaatuinen ihmisoikeus. Saamelaisilla on oikeus käyttää kieltään ja tulla ymmärretyksi omalla kielellään. Saamelaisten itse tulee saamelaiskäräjien kautta hoitaa kieltään. Valtioiden pitää toteuttaa kansalliset ja kansainväliset velvoitteensa saamenkielen suhteen.

5. Saamelaislapsilla- ja nuorilla on oikeus puhua ja oppia omaa kieltään, harjoittaa omaa kulttuuriaan ja kehittää omaa identiteettiään. Valtioiden ja saamelaiskäräjien tulee yhdessä perustaa lapsille ja nuorille kokoontumispaikkoja kuten järjestö- ja nettikokoontumispaikkoja myös ylitse valtakunnanrajojen. Saamelaislapsilla ja -nuorilla on oikeus saada täysimääräistä terveys- ja sosiaalipalvelua, joka pohjautuu heidän omaan kieleensä ja kulttuuriinsa, ja tuki- ja avustustoimia kehitettäessä tulee ottaa huomioon heidän etninen, kulttuurinen, kielellinen ja uskonnollinen taustansa. Saamelaiskäräjät aikovat yhdessä valtioiden kanssa vastata Suomen, Norjan ja Ruotsin lapsiasiavaltuutettujen yhteispohjoismaisen raportin haasteisiin. Valtioiden tulee toteuttaa ne oikeudet, jotka lapsilla ja nuorilla on kansallisen oikeuden ja kansainvälisten oikeusstandardien mukaan.

6. Saamelaiskäräjillä on velvollisuus toimia siten, ettei ketään syrjitä sukupuolen, seksuaalisen suuntautuneisuuden tai etnisyyden takia. Saamelaisnaisilla ja -miehillä tulee olla samanlaiset mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet kaikilla yhteiskunta-aloilla. Naisilla ja miehillä pitää olla samat mahdollisuudet osallistua päätöksentekoaikojen toimintaan ja heidän tulee olla mukana vaikuttamassa vastaiseen yhteistyöhön yhteiskunnan kaikilla aloilla.

7. Valtioiden tulee tunnustaa ja hyväksyä saamelaisten omistus- ja käyttöoikeudet omiin maihinsa. Saamelaisalueilla toimia ei tule toteuttaa ilman kyseisten alueiden saamelaisten etukäteen ilmaisemaa myöntymistä. Saamelaisten pitää saada täysi korvaus joko maina tai muilla tavoin käypä korvaus. Korvauksen tulee kattaa myös tulevien sukupolvien oikeusmenetykset. Valtioiden pitää palauttaa hyväksikäyttämänsä alueet sen jälkeen kun niiden käyttö on päättynyt. Valtioiden tulee tunnustaa saamelaisten oikeus osaan hyödyntämisarvosta mineraaleja tai muita rikkauksia maan alta otettaessa tai oikeus muihin resursseihin, joita valtiot omistelevat saamelaisten asumilla tai muuten käyttämällä alueilla. Paikallisia saamelaisyhteisöjä tulee valmistaa kohtaamaan haasteita, jotka johtuvat heidän alueidensa luonnonvarojen hyväksikäytöstä.

8. Kolmen maan saamelaiskäräjät toteavat, ettei yhdessäkään saamelaisten asumassa maassa ole järjestelmiä, jotka ottaisivat saamelaiskäräjät mukaan budjetointi- tai rahoitustyöhön saamelaistarpeita varten tai toteuttamaan saamelaiskäräjien omaa asioiden tärkeysjärjestystä. Saamelaiskäräjät toteavat, että itsemäärämisoikeus, oikeus asettaa asioita omaan tärkeysjärjestykseen ja neuvottelu-oikeus asioissa, joilla on suora merkitys saamelaisille alkuperäiskansana, ovat keskeisiä kansainvälisiä oikeuksia. Nämä periaatteet on valtioiden tunnustettava ja toteutettava myös talousarvion laatimisessa ja saamelaiskohteiden rahoittamisessa.

9. Saamelaiskäräjät korostavat, että pohjoismaisella saamelaissopimuksella on suuri merkitys saamelaiselle yhteiskuntakehitykselle, ja toteavat samalla huolestuneina, että toiminta pohjoismaisen saamelaissopimuksen hyväksi ei ole edennyt saamelaisministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien välisen sopimuksen mukaisesti, vrt. marraskuun 14. päivänä 2007 päivätty pöytäkirja. Saamelaiskäräjät viittaavat samalla siihen positiiviseen työhön, jota kaikki

valtiot tekivät YK:n alkuperäiskansajulistuksen aikaansaamiseksi. Saamelaiskäräjät kehottavat saamelaisministereitä ja saamelaiskäräjien puheenjohtajia mitä pikimmin jatkamaan pohjoismaista sopimusprosessia vuoden 2007 marraskuun sopimusta seuraamalla.

10. Saamelaiskäräjät kannustavat valtioita yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa aloittamaan pohjoismaisen saamelaissopimuksen toimeenpanon selvittämisen valtioiden välistä yhteistyötä koskevissa ratkaisuisa. Saamelaiskäräjät kannustavat valtioita kansallisiin ratkaisuihin ILO 169 sopimuksen hengessä ja kehottavat Suomea ja Ruotsia ratifioimaan kyseisen sopimuksen. Suomella, Norjalla ja Ruotsilla on erityinen vastuu saamen kielen säilymisestä ja edistämisestä elävänä kielenä myös saamelaisalueiden ulkopuolella. Saamelaiskäräjät kehottavat kyseisiä valtioita luomaan saamelaisalueelle korkea-asteen koulutusta tarjoava ympäristö, jotta saamelaisnuorilla on mahdollisuus tulla saamen kielen asiantuntijoiksi.